

**EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖS-
TÄ ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 1 §:N MUUTTAMISESTA****1 Asetusehdotuksen tarkoitus ja sisältö***Strategiset nettonollahankkeet*

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1735 Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta (jäljempänä nettonolla-asetus) tuli voimaan 29 päivänä kesäkuuta 2024.

Nettonolla-asetuksen III jaksossa säädetään strategisista nettonollahankkeista. Strategisella nettonollahankkeella tarkoitetaan nettonolla-asetuksen 3 artiklan 18 kohdan nojalla unionissa sijaitsevaa nettonollateknologian valmistushanketta, hiilidioksidin talteenottohanketta, hiilidioksidin varastointihanketta tai hiilidioksidin kuljetusinfrastruktuurihanketta, jonka jäsenvaltio on tunnustanut strategiseksi nettonollahankkeeksi nettonolla-asetuksen 13 ja 14 artiklan nojalla.

Nyt ehdotettavaksi annettavalla valtioneuvoston asetuksella työ- ja elinkeinoministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muuttamisesta säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväksi nettonolla-asetuksen mukaisten strategisten nettonollahankkeiden tunnustamisesta päättäminen.

Strategisen nettonollahankkeen tunnustamisen oikeusvaikutukset

Hankkeen tunnustamisella strategiseksi nettonollahankkeeksi on oikeusvaikutuksia koskien yhtäältä hankkeen asemaa kansallisessa lainsäädännössä ja toisaalta lupamenettelyjen enimmäismääraikoja.

Nettonolla-asetuksen 15 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on myönnettävä strategiselle nettonollahankkeelle mahdollisimman korkea kansallinen asema, jos kansallisessa lainsäädännössä säädetään tällaisesta asemasta, ja kyseistä strategista nettonollahanketta on käsiteltävä sen mukaisesti lupamenettelyissä. Tähän liittyen ympäristöministeriössä on valmisteltu osana ns. yhden luukun palvelujen hanketta esitysluonnos, jolla muutetaan lakia ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa (898/2009). Lakiin lisätään säännökset strategisten nettonollahankkeiden etusijasta ympäristönsuojelulain (527/2014) ja vesilain (587/2011) mukaisissa lupamenettelyissä sekä ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa olevien viittaussäännösten kautta näitä koskevien valitusasioiden käsittelystä kiireellisinä hallintotuomioistuimissa. Lisäksi lakiin lisätään säännökset kansallisesta nettonollateollisuuden hankkeiden yhteyspisteviranomaisesta ja sen tiedonsaantioikeudesta sekä säännökset nettonollateollisuuden hankkeiden lupakäsittelyn määräaikojen seurannasta ja mahdollisesta pidentämisestä. Nettonolla-asetuksen edellyttämäksi yhteyspisteviranomaiseksi nimetään perustettava ja vuonna 2026 toimintansa aloittava Lupa- ja valvontavirasto ja sitä edeltäväksi ajaksi Itä-Suomen aluehallintovirasto. Eduskunta on hyväksynyt kyseisen lain (EV 8/2025 vp).

Nettonolla-asetuksen 16 artiklassa säädetään strategisten nettonollahankkeiden lupamenettelyjä koskevat enimmäisajat. Strategisten nettonollahankkeiden lupamenettelyjen enimmäismääräajat vaihtelevat 9 kuukaudesta 18 kuukauteen riippuen valmistuskapasiteetista sekä toiminnan luonteesta.

Viranomaisten toimivalta ja asetuksen ala

Suomessa ei tällä hetkellä ole viranomaista, jonka tehtävänä olisi nettonolla-asetuksen edellyttämien strategisten nettonollahankkeiden tunnustamisesta päättäminen.

Suomen perustuslain (731/1999) 65 ja 67 §:n nojalla asiassa toimivaltaisista olisivat valtioneuvoston yleisistunto tai ministeriö. Strategisten nettonollahankkeiden tunnustamisesta päättämisen ei arvioida olevan sillä tavalla yhteiskuntapoliittisesti tai taloudelliselta merkitykseltään laajakantoista tai periaatteellisesti tärkeää, että asia täytyisi ratkaista valtioneuvoston yleisistunnossa. Hankkeen tunnustamisen oikeusvaikutukset koskevat lupamenettelyjen enimmäiskestoja ja mahdollisimman korkean kansallisen aseman myöntämistä, eli menettelyllisiä seikkoja.

Suomen perustuslain 80 §:n nojalla lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Nettonollahankkeen tunnustamisesta päättämisellä on vaikutuksia yksilöiden oikeuksiin, koska myönteinen tunnustamispäätös tulee parantamaan hankkeen asemaa kansallisessa lainsäädännössä ja asettaa lupamenettelyjen kestolle enimmäismääräajat. Kyseisten oikeuksien perusteista on säädetty suoraan sovellettavassa nettonolla-asetuksessa. Nyt ehdotettavaksi tehtävällä asetusmuutoksella säädettäisiin siitä, minkä kansallisen viranomaisen tehtäviin kuuluu nettonolla-asetuksen edellyttämä strategisten nettonollahankkeiden tunnustaminen.

Siten strategisen nettonollahankkeen tunnustamisesta päättäminen ehdotetaan ratkaistavaksi työ- ja elinkeinoministeriössä valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 2 §:n 1 momentin ja 12 §:n 3 momentin mukaisesti.

2 Päätöksen muoto ja muiden ministeriöiden kuuleminen

Päätös hankkeen tunnustamisesta strategiseksi nettonollahankkeeksi tehtäisiin hallintolain (434/2003) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettuna kirjallisena hallintopäätöksenä. Työ- ja elinkeinoministeriö arvioisi nettonolla-asetuksen 13 artiklan valintaperusteiden nojalla tuleeko ilmoitettu hanke tunnustaa strategiseksi nettonollahankkeeksi. Arvioinnissa noudatettaisiin nettonolla-asetuksen 14 artiklassa säädettyä menettelyä ja määräaikoja.

Hallintopäätökset ovat valituskelpoisia oikeudenkäynnistä hallintoasioista annetun lain (808/2019) 2 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla. Valitusoikeuden henkilöpiiristä säädetään lain 7 §:ssä. Kyseisen lainkohdan nojalla hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään. Viranomainen saa hakea muutosta valittamalla myös, jos valittaminen on tarpeen viranomaisen valvottavana olevan yleisen edun vuoksi.

Tunnustamista koskevan hakemuksen ja päätöksen julkisuuteen sovellettaisiin mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään.

Hankkeen tunnustamisella strategiseksi nettonollahankkeeksi on vaikutuksia kohdistuen erityisesti lupaviranomaisiin ja ympäristölainsäädäntöön. Työ- ja elinkeinoministeriö kuulisi päätösvalmistelussa niitä ministeriöitä, joiden hallinnonalan tehtäviin tunnustaminen voisi vaikuttaa (Valtioneuvostolain (175/2003) 2 §:n 2 momentti). Valmistelussa tällaisiksi ministeriöiksi on tunnistettu erityisesti ympäristöministeriö, oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö.

3 Ministeriön tehtävät (1§)

Ministeriöasetuksen pykälässä luetellaan informatiivisesti työ- ja elinkeinoministeriön tehtävät.

Lisätään pykälän 1 momenttiin uudeksi 35 kohdaksi Euroopan nettonollateknologiatuotteiden valmistusekosysteemiä vahvistavasta toimenpidekehyksestä ja asetuksen (EU) 2018/1724 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2024/1735 tarkoitettujen strategisten nettonollahankkeiden tunnustamisesta päättäminen. Samalla muutetaan pykälän 1 momentin 34 kohdan viimeinen välimerkki puolipisteeksi.

4 Asetusehdotuksen valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä.

Asetusehdotuksesta on pyydetty valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) 29 §:n mukainen valtioneuvoston kanslian lausunto (VN/34125/2024), kun ministeriön tehtäviä koskevaa säännöstä on tarkoitus muuttaa. Valtioneuvoston kanslialla tai muilla ministeriöillä ei ole ollut erityistä lausuttavaa asetuksen 1 §:n muutokseen. Ympäristöministeriö piti tärkeänä valmistelunaikaista kuulemismenettelyä strategisten nettonollahankkeiden tunnustamiseen liittyen. Oikeuskanslerivirasto kiinnitti huomiota asetusluonnoksen johtolauseen teknisiin seikkoihin, jotka on korjattu.

5 Esityksen vaikutukset

Strategisen nettonollahankkeen tunnustamista koskevan asian valmistelu suoritettaisiin työ- ja elinkeinoministeriössä olemassa olevin virkaresurssein. Elinkeinoministeri tekisi virkamiesesitykseen perustuen päätöksen hankkeen tunnustamisesta strategiseksi nettonollahankkeeksi.

Nettonolla-asetuksen 16 artiklan lupamenettelyn kestoja koskevien säännösten arvioidaan vaikuttavan toimivaltaisten lupaviranomaisten käsiteltävänä olevien hakemusten käsittelyyn ja priorisointiin. Vaikutuksia voi syntyä lupahakemuksia käsitteleville toimivaltaisille viranomaisille kohdistuvasta velvollisuudesta osallistua nettonollateollisuuden hankkeen lupakäsittelyn aikataulun laadintaan sekä velvollisuuteen käsitellä kyseisiä hankkeita koskevat hakemukset nettonolla-asetuksen 16 artiklassa säädetyissä määräajoissa. Yhteyspisteviranomaiselle aiheutuu vaikutuksia muun muassa sen tehtäväksi osoitettavista nettonollateollisuuden

hankkeiden neuvonta- ja koordinoitivelvollisuuksista sekä hankkeiden lupakäsittelyjen määräaikojen seurannasta. Strategisten nettonollahankkeiden etusijasta ympäristö- ja vesilupien käsittelyssä kohdistuu selkeitä vaikutuksia aluehallintovirastoille ja tulevalle Lupa- ja valvontavirastolle sekä Vaasan hallinto-oikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Alustavan arvion mukaan hakemuksia hankkeen tunnustamisesta strategiseksi nettonollahankkeeksi olisi vuositason tulossa vähäisissä määrin. Nettonollateollisuuden asetuksessa säädetyn nettonollatekniologioiden määritelmän laajuuden ja yleisluonteisuuden vuoksi asetuksen soveltamisalaan kuuluvien hankkeiden määrän ja laadun arviointi on kuitenkin etukäteen vaikeaa. Yritysten kannalta hankkeen tunnustaminen strategiseksi nettonollahankkeeksi edesauttaa lupamenettelyjen tavanomaista nopeampaa käsittelyä. Siten myönteisen tunnustamispäätöksen seurauksena vaikutukset voivat yksittäisen yrityksen kohdalla olla merkittäviä.

6 Voimaantulo

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muutoksen kanssa (1.4.2025).